

מתווה להוראת חומש בראשית בכיתה ז', תשפ"ו

המיומנויות הנדרשות בכיתה ז' :

- דפדוף והתמצאות
 - איתור פרטים (למיומנות זו שלושה חלקים)
 - אפיון דמות.
- באתר תנ"ך חמ"ד חטיבת ביניים שימו לב למסמכי ההנחיה להקניית מיומנויות אלו.

עמודת רעיונות גדולים : חשוב לכוון את ההוראה על פי רעיון גדול. אפשר לבחור את אחד הרעיונות המופיעים כאן או רעיון אחר.

השורות האפורות : פרקים הנכללים בתוכנית הלימודים, אך לא במיקוד הלמידה.

במבחן המפמ"ר לא יהיו שאלות על פרקים אלו.
עם זאת, בתי ספר שמלמדים יותר שעות מתבקשים ללמד גם פרקים אלו.

רעיונות גדולים ביחידות ההוראה	פירושי רש"י נדרשים	נושאים עיקריים בפרק		
לעולמנו יש ריבון שברא אותו ומיטיב עם בריותיו, ואנו תלויים בו ובהשגחתו. לכל אדם יש בחירה חופשית ולכן הוא נושא באחריות למעשיו (כלפי הקב"ה וכלפי הזולת)	(א) בראשית - עד המילים "ונתנה לנו"	בריאת העולם : - סדר הבריאה - בריאת האדם - אחרון בסדר הבריאה - אדם נברא "בצלם אלוקים" - ברכת ה' והציווי לאדם	פרקי הבריאה	א
		השבת : - הפסקת העבודה ובריאת המנוחה		ב (עד פסוק ג)

		- הברכה והקדושה		ד (א-טז)
	(ט) אי הבל אחיך	- ה' דוחה את מנחתו של קין - הרצח הראשון - יחסו של קין לחטאו - עונשו של קין		
התנהגות מוסרית היא תנאי לקיומה של חברה אנושית. לכל אדם יש בחירה חופשית, וגם כאשר רוב החברה מקולקלת יש לכל אדם אפשרות לבחור בטוב.	(ט) בדורותיו (יד) עשה לך תיבת	- השחתת הדור - נח צדיק בדורו - גזירת המבול - הצלתם של נח ומשפחתו, בניית התיבה והצלת החיות (יש להכיר את סיפור המבול באופן כללי, לא מתוך הפסוקים)	המבול	ו (מפסוק ה)
		המבול, נח ומשפחתו בתיבה תום המבול ברית הקשת ומצות בני נוח		ז-ט
		מגדל בבל		יא (א-ט)
				יב (א-ט)
ארץ ישראל היא המקום היחיד בו אדם מישראל יכול לחיות חיים מלאים. האבות מלמדים אותנו שחיינו של כל אחד מאתנו מתנהלים בשני מישורים: מישור לאומי ומישור פרטי. חיים שלמים, הם חיים שיש בהם ביטוי לשני המישורים הללו.	(א) לך לך – <u>רק מילים אלה מהפירוש</u> : להנאתך, לטובתך (ג) ונברכו בך – מהמילים "וזה פשוטו" עד המילה "וכמנשה" (ה) אשר עשו בחרן	- "לך לך"- הציווי והברכה - אברהם ושרה מקיימים את ציווי ה' ויוצאים לדרך - המסע בכנען, הקריאה בשם ה' ובניית המזבחות ברכת הזרע, ברכת הארץ	אברהם אבי אומה	יב (א-ט)
		אברהם ושרה במצרים		יב (י-כ)

יג		- מריבת הרועים וסיבתה - הבחירה וההצעה של אברהם - הבחירה של לוט - חידוש הברכות		
יד		- מלחמת ארבעה בחמישה - אברהם מציל את לוט		
טו	מסע של אמונה	- הבטחת השכר: "אנכי מגן לך" - הבטחת הזרע והיציאה החוצה להביט בכוכבים - ברית בין הבתרים, הבטחת הארץ (המושג "ברית") - הנבואה על גלות מצרים	(י) ואת הצפור – <u>רק מילים אלה מהפירוש:</u> לפי שהאומות נמשלו כפרים ואילים ושעירים, ... וישראל נמשלו לבני יונה, ... לפיכך בתר הבהמות, רמז שיהו האומות כלין והולכין, ואת הצפור לא בתר – שיהו ישראל קיימין לעולם.	אברהם ושרה מתווים לנו דרך של אמונה. הברית שבין הקב"ה לאבות מלווה את עם ישראל בכל הדורות ונוטעת בנו את הכוח לעמוד באתגרים ולהתמודד עם הפער שבין הבטחות ה' לבין התהליך הארוך של התממשותן במציאות.
טז		- העקרות של שרה והנישואין להגר, ההיריון - בריחת הגר למדבר, התגלות המלאך וההבטחה - לידת ישמעאל		
יז		- ההבטחות: הבטחת הזרע, הבטחת הארץ, ההבטחה "לְהִיְוֹת לְךָ לְאֱלֹקִים וּלְזֶרַעַךְ אֶתְרִיד" - ברית המילה כאות הברית, קיום המצווה "בעצם היום הזה". - שינוי השמות ומדרשי השם: אברם לאברהם, שרי לשרה ההבטחה (לאברהם) להתקיימות ברכת הזרע וללידת יצחק בתוך שנה. תגובת אברהם, מדרש השם "יצחק"	(כג) בעצם היום	

יח	מבשורת הולדת יצחק ועד מות שרה	- הכנסת אורחים של אברהם ומשפחתו - הנבואה על הולדת יצחק בזמן בעוד שנה - הבשורה על חורבן סדום, תפילתו של אברהם על סדום	(א) - וירא אליו - פתח האוהל - כחם היום (כא) - הכצעקתה – של מדינה. (מדינה=עיר) - הבאה אלי עשו - מהמילים : "ורבותינו דרשו" עד המילים "שנתנה לעני."	עלינו ללכת בדרכי אברהם ושרה. כל אחד ואחת מעם ישראל ממשיך בחיינו את הקשר שנוצר בין הקב"ה לאבות.
יט (עד פסוק כט)		- ניגוד : הכנסת אורחים של לוט מול התנהגות אנשי סדום - הצלתו של לוט בזכות אברהם - אשת לוט ומביטה לאחור		
כא, א-ז		- הולדת יצחק - ההודיה של אברהם ושרה		
כב		- הציווי על עקידת יצחק ("לך לך" - ניסיון ראשון ואחרון) - מסירות הנפש של אברהם - עצירת העקידה ברגע האחרון, העלאת האיל לקורבן - הברכה הגדולה בעקבות העמידה בניסיון	(ג) - וישכם - ויחבש (יש להבין את הביטוי "אהבה מקלקלת את השורה")	
כג		- מות שרה, האבל של אברהם - משא ומתן עם בני חת ועם עפרון - רכישת מערת המכפלה בכסף מלא		
כד	פרקי יצחק ורבקה	- אברהם שולח את עבדו לחפש אישה ליצחק - תפילתו של העבד והאות - הכנסת האורחים של רבקה - נישואי יצחק ורבקה	(סג) לשוח (סז) האהלה שרה אמו	אדם מישראל יכול להגיע למעמד גבוה מתוקף מאמציו והשתדלותו ולא רק מתוקף ייחוסו ומקומו המשפחתי.

כה (ז-יא, יט-לד)	- העקרות והתפילה - רבקה פונה לה' בעקבות ההיריון הקשה, הנבואה על לידת "שני לאומים" - לידת התאומים ואופיים השונה - מכירת הבכורה	(כא) ויעתר יצחק (כא) לנכח אשתו (כב) אם כן למה זה אנכי – עד המילים "ועשו מפרס לציאת".	הדרישה לעשות מעשי חסד היא דרישה יסודית מכל מי ששייך לעם היהודי
	יצחק בגרר "אחותי היא" - הצלת רבקה מחלוקת על הבאות וברית עם אבימלך		כו
	- יצחק זקן, עניו כהו. הרצון לברך את עשיו - תכניתה של רבקה - לקיחת הברכות ע"י יעקב - כעסו של עשיו, הרצון שלו להרוג את יעקב. - בריחת יעקב לחרן - יצחק מברך את יעקב ושולח אותו לחרן		כז- כח, ט
כח (י-כה) כט (א-ל)	- חלום הסולם - ההבטחה לשמירה, הבטחת הזרע והבטחת הארץ. - נדרו של יעקב	(י) - ויצא יעקב מבאר שבע - עד המילים "פנה הדרה." - וילך חרנה (יב) עולים ויורדים	יעקב, רחל ואלה בונים את בית ישראל
	- המפגש בין יעקב לרחל - יעקב עובד עבור רחל, הנישואין וההטעיה - לידת השבטים הראשונים	(יג) - וירץ לקראתו - ויחבק - וינשק לו (יח) ברחל בתך הקטנה (כה) ויהי בבוקר והנה היא לאה	
היסוד לקיומו של עם ישראל הוא התא המשפחתי שיש בו חיבור בין אהבת איש לאשתו ובינם לבין ילדיהם הממשיכים את שרשרת הדורות. גדלות אמונתו של יעקב אבינו היא בחיבור שבין יוזמה והשתדלות אנושית לבין הידיעה שה' מנהיג את			

קט (מפסוק לא)- פרק לא		יש ללמוד את רשימת ארבע האמהות ובניהן בלבד	המציאות ובידיעה שלא תמיד התוכנית האנושית זהה לתוכנית האלוקית
לב	"וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֹם"	- יעקב שולח מלאכים לעשיו - פחדו של יעקב - דורון, תפילה, מלחמה - המאבק בלילה - שינוי השם מיעקב לישראל, מדרש השם	(ב) ויפגעו בו מלאכי (ט) והיה המחנה הנשאר לפליטה (כה) ויאבק איש - <u>רק מילים</u> <u>אלה מהפירוש: ופירשו</u> רבותינו, שהוא שָׁרוּ של עשו.
		- המפגש של האחים - פיוס ופרידה	(יח) שלם
לד			
לה (עד פסוק כא)		- יעקב מקיים את נדרו - ה' מתגלה ליעקב: הבטחת הזרע, הבטחת הארץ - מות רחל בלדתה את בנימין	
לו	יוסף במצרים	- אהבתו של יעקב ליוסף, כתונת הפסים - שני חלומותיו של יוסף - שנאת האחים ליוסף - "ולא יכלו דברו לשלום" - מכירת יוסף - הטעיית יעקב בכתונת הדמים - "חיה רעה אכלתהו"	(ד) ולא יכלו דברו לשלום (יג) הנני (כד) אין בו מים
		הפרקים למבחן תשפו- עד לכאן	
לח		יהודה ותמר	
לט		- יוסף בבית פוטיפר - ברכת ה' על הבית בזכות יוסף - מעשה אשת פוטיפר ותוצאותיו	(ג) כי ה' איתו
			ההבטחה האלוהית מתממשת בדרכים מורכבות, ולעיתים הן נראות הפוכות מהיעד. מה שנראה כנפילה גדולה יכול להתברר בהמשך כשלב הכרחי לעלייה גדולה ולמימוש החזון.

מ			- יוסף בבית האסורים - חלומות שר המשקים ושר האופים - התגשמות פתרונותיו של יוסף		יוסף מלמד אותנו כי גם כאשר אדם גולה מביתו ומסביבתו הטבעית הוא יכול לשמור על ערכיו ואמונותיו, אף שהוא בודד בסביבה זרה ועוינת.
			- חלומות פרעה ופתרונם - מינויו של יוסף למשנה למלך - הכנות לשנות הרעב		
מב	יוסף ואחיו		- ירידת האחים למצרים - יוסף מתנכר לאחיו - האשמת האחים בריגול - דרישת יוסף להביא את בנימין - כליאת שמעון		האדם צריך לשאת באחריות לטעויות שלו ולחפש דרך לתיקון. הסליחה לזולת על דבר רע שעשה היא כוח מופלא שזוכים בו בזכות האמונה שהכול מאת ה', וגם מה שנחשב לרעה - הקב"ה חשבו לטובה.
מג			- הרעב מחמיר - התנגדותו של יעקב לשלוח את בנימין - הצעת ראובן והצעת יהודה - הירידה השנייה למצרים, האירוח בביתו של יוסף		
מד		(טז) האלוהים מצא	- מבחן הגביע - הדרישה של יוסף להשאיר את בנימין* - נאום יהודה		
מה			- יוסף מתוודע לאחים - תגובת האחים - הסברו של יוסף למכירתו (סיבתיות כפולה) - יוסף שלח את אחיו להביא את אביו		

		- ירידת יעקב ומשפחתו למצרים - המפגש בין יוסף ויעקב - יעקב ובניו מתיישבים בגושן - יוסף מנהל את המשבר הכלכלי במצרים - יעקב מבקש להיקבר בארץ ישראל - יעקב מברך את בני יוסף - אפרים ומנשה. ברכות יעקב לבניו - צוואת יעקב ומותו	מו-מט
	(טז) אביך ציווה	- האבל על יעקב, הלוויה בארץ ישראל והקבורה במערת המכפלה. - פחדם של האחים מנקמת יוסף, יוסף מוחל. - מות יוסף וצוואתו על העלאת עצמותיו	נ